

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з навчально-педагогічної та наукової роботи

2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОБ'ЄКТИ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ
ПОЛІССЯ, ВОЛИНИ ТА ПОДІЛЛЯ

для студентів

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	032 Історія та археологія
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	Краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Ставнюк Оксана Вікторівна, кандидатка історичних наук, асистентка кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 2023/2024 н.р. (підпис, ПІБ, дата) «28» 28 2023 р.

на 20 /20 н.р. () « » 20 р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Ставнюк Оксана Вікторівна, кандидатка історичних наук, асистентка кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

 Капелюшний В.П.

Протокол № 9 від 01.02 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 1 від «26» 08 2022 р.

Голова науково-методичної комісії

 Терес Н.В.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – забезпечити вивчення об'єктів пізнавального туризму Полісся, Волині та Поділля, в першу чергу етнографічних і регіональних особливостей, історико-краєзнавчої спадщини, природних об'єктів, побутової культури як важливих складових сучасного розвитку туристичної галузі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні етапи історії України, основи етнології України,
2. *Вміти* проводити пошукову роботу в бібліотеках, відділах картографії та бібліографії, опрацьовувати газетні і журнальні фонди, електронні бази даних.
3. *Володіти елементарними навичками* відбору методів та підходів до аналізу явищ матеріальної і духовної культури, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна має комплексний і міждисциплінарний характер, знайомить з особливостями пізнавального, зокрема етнографічного туризму в Україні. Головна увага концентрується на досвіді впровадження пізнавального туризму в регіонах України, насамперед таких як Полісся, Волинь та Поділля. Аналізується специфіка туристичного продукту, особливості його рекламування та впровадження. Студенти отримують практичні знання для опанування туристичною справою.

4. Завдання (навчальні цілі): забезпечити цілісні знання щодо історичних передумов розвитку пізнавального туризму в Україні та світі, навчити студентів застосувати весь арсенал науково-дослідних, спеціальних методів історичної науки для дослідження етнотуристичного потенціалу України. Навчити формуванню етнографічних турів, опануванню навичками їх рекламування.

Навчальна дисципліна сприяє виробленню у студентів професійних навичок, необхідних для роботи в туристично-екскурсійній та краєзнавчій галузі. Світоглядний аспект дисципліни полягає у популяризації пізнавального туризму як важливого інструменту зростанню соціально-економічного добробуту населення та збереження етнокультурної спадщини.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Розуміння застосовуваних способів та методів аналізу матеріалів дослідження	лекція, семінар, самостійна робота	контрольна робота ЗМ1	20%
1.2	Знати наявну етнографічну спадщину України	лекція, семінар, самостійна робота	контрольна робота ЗМ2	20%
2.1	Вміння аналізувати основні проблеми розвитку етнотуризму як важеля збереження та розвитку етнокультурної	лекція, семінар, самостійна робота	Реферат, презентації, есе; усне опитування	10%

	<i>спадщини</i>			
2.2	<i>Вміння інтерпретувати політику України та інших зарубіжних країн щодо розвитку пізнавального туризму</i>	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Реферат, презентації, есе; усне опитування</i>	<i>10%</i>
3.1	<i>Навички та вміння розробляти і виконувати тематичні дослідження, інтерпретувати дані і робити висновки</i>	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Реферат, презентації, есе; усне опитування</i>	<i>10%</i>
3.2	<i>Удосконалювати навички та вміння щодо розробки та організації пізнавальних турів</i>	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Реферат, презентації, есе; усне опитування</i>	<i>10%</i>
4.1	<i>Здатність критично використовувати наукові бази даних та інші відповідні джерела інформації</i>	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>залік, перше питання</i>	<i>10%</i>
4.2	<i>Здійснювати історико-етнографічний та пам'яткознавчий аналіз з метою впровадження в туристичній діяльності.</i>	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>залік, друге питання</i>	<i>10%</i>

Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2.	2.1	2.2.	3.1	3.2	4.1	4.2
Програмні результати навчання (назва)								
ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний період або проблему (в тому числі з краєзнавства, історико-культурного туризму та екскурсійної справи).			+	+				
ПРН3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.	+	+	+	+	+		+	+
ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та	+	+						+

культурних цінностей.								
ПРН 15. Вміти розробляти красназавчі та інші види екскурсій і турів пізнавального характеру.	+		+	+			+	+
ПРН 16. Вміти організувати красназавчі та інші види екскурсій і турів пізнавального характеру.	+		+	+			+	+
ПРН 18. Вміти впроваджувати та організувати тематичні екскурсії та тури на основі історико-культурної спадщини України та країн світу.	+	+					+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1: РН 1.1 — 10 балів/ 5 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2: РН 1.2 — 10 балів/ 5 балів.
3. Реферат, презентації, есе; усне опитування з тем ЗМ1: РН 2.1, 2.2 – 10 балів/ 7 балів.
4. Реферат, презентації, есе; усне опитування з тем ЗМ2: РН 3.1, 3.2 – 10 балів/ 7 балів.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 1): РН 1.1., 2.1., 2.2, 4.1 – 20 балів/ 8 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 2): РН 1.2., 3.1, 3.2., 4.2 – 20 балів/ 8 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю

- підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання – залік;
- максимальна кількість балів, які може отримати студент – **20**;
- оцінюються такі результати навчання студента: здатність критично використовувати наукові бази даних та інші відповідні джерела інформації, здійснювати історико-етнографічний та пам'яткознавчий аналіз з метою впровадження в туристичній діяльності.
- форма проведення заліку – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;
- мінімальний пороговий рівень оцінки, за якої залік вважається складеним – **12 балів**.

Умовою допуску до заліку є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж **40 балів (критично-розрахунковий мінімум)**. При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до заліку – **48 балів**.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (за модульні контрольні роботи), за виконання індивідуальних завдань, роботу на семінарських заняттях, підсумкову контрольну роботу.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулів. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів і завершується рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 - 5, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 6 –10.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, індивідуальне завдання, реферати) і підсумкове оцінювання (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 80 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 20 балів).

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 Становлення та розвиток пізнавального туризму в Україні			Змістовий модуль 2 Об'єкти пізнавального туризму Полісся, Волині та Поділля			Підсумковий контрольна робота / залік
40 залікових балів (максимум)			40 залікових балів (максимум)			20 балів (максимум)
Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	
10 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 максимум	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат, презентація, есе), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1-3 бали;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат, презентація, есе) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання (реферат, презентація, есе) 1** (орієнтовно до 15 жовтня) і **Індивідуальне завдання (реферат, презентація, есе) 2** (орієнтовно до 25 листопада).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання (реферату, презентації, есе):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- тема розкрита неповно 6-8 балів;
- робота суто компілятивного рівня 4-5 балів;
- розкритий лише окремий аспект 1-3 бали.

Теми робіт викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті (перша декада вересня).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**.

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій або тестовій формі. Тест містить 10 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

На передостанньому занятті з дисципліни проводиться **підсумкова контрольна робота** (2 завдання).

Залікова підсумкова робота містить два завдання, кожне з яких оцінюється в 10 балів. Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми 10 балів
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні 9 балів

висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу

Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання 8 балів

Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки 7 балів

Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми 5-6 балів

Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу 3-4 бали

Відповідь має значні помилки 1-2 бали

Відповідь відсутня 0 балів

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінари, модульні контрольні роботи, реферат, індивідуальне завдання).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж **48 балів** (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) /залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	80	20	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100), він складає залік.

Студенти, які набрали протягом семестру менше 60 балів обов'язково складають залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять (освітня програма «Музеєзнавство, пам'яткознавство»)

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	Семінари	Самостійна робота
ЗМ 1. Становлення та розвиток пізнавального туризму в Україні				
1	Тема 1. Специфіка і особливості пізнавального туризму. Категорії об'єктів пізнавального туризму	4		6
2	Тема 2. Етнотуристичний продукт. Особливості розробки і впровадження.	4	2	6
3	Тема 3. Стан і розвиток пізнавального туризму в регіонах України	4		4
4.	Тема 4. Організація культурно-пізнавального туризму. Сучасний стан та тенденції розвитку в Україні	2		4
5.	Тема 5. Пізнавальний туризм як інструмент формування національної ідентичності	2		4
6.	Контрольна робота з тем ЗМ1		2	-
ЗМ 2. Об'єкти пізнавального туризму Полісся, Волині та Поділля				
7.	Тема 6. Пізнавальний туризм Полісся	2	2	4
8.	Тема 7. Об'єкти пізнавального туризму Волині	2	2	4
9.	Тема 8. Пізнавальний туризм Поділля	2	2	4
10.	Тема 9. Нематеріальна культурна спадщина Полісся, Волині, Поділля	2	2	4
11.	Тема 10. Іноваційні проекти культурно-пізнавального туризму в Україні	4		6
7	<i>Контрольна робота з тем ЗМ2</i>		2	
8	<i>Підсумкова контрольна робота</i>		2	-
	ВСЬОГО	28	16	46

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Семінари – **16 год**

Самостійна робота **46 год.**

9. Рекомендована література:

Основна:

1. *Бейдик О. О.* Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія / О. Бейдик. – К. : Університет, 2001. – 395 с.
2. *Глушко М.* Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ ст.) // Вісник Львівського університету. Серія історична. – 2009. – Вип. 44. – С. 179-214.
3. Країнознавство: підручник / В.П. Крижанівський, М.С. Дорошко, В.І. Головченко та ін. ; за ред. М.С. Дорошка. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 439 с.
4. *Крачило М. П.* Краєзнавство і туризм: навч. посібник / М. П. Крачило. – К. : Вища школа, 1994. – 236 с.
5. *Кляп М.П., Ф. Ф. Шандор Ф.Ф.* Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. - К.: Знання, 2011. - 334 с.
6. *Кузік С. П.* Географія туризму. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2011. - 271 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу https://pidruchniki.com/1584072043738/turizm/geografiya_turizmu
7. *Макарчук С. А.* Історико-етнографічні райони України: навч. посібн. – Львів, 2012. – 352 с., 53 іл.
8. *Немець Л. М.* Туристсько-рекреаційні ресурси світу: навчально-методичний посібник / Л. М. Немець, Г. О. Кулешова, А. В. Соколенко.– Х., ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 102 с.
9. *Пангелов Б. П.* Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: навч. посіб. / Б. П. Пангелов. – К.: Академвидав, 2010. – 248 с.
10. *Панкова Є. В.* Туристичне краєзнавство : навч. посіб. – К.: Вища школа, 2003. – 434 с.
11. *Парфіненко А.Ю.* Туристичне країнознавство. Навчальний посібник. Харків: бурун – книга, 2009. – 288 с.
12. Педагогіка туризму: навч. посіб. / за ред. проф. В.К.Федорченка, Н.А.Фоменко, М.І.Скрипник. – К: Видавничий Дім "Слово", 2004. - 296 с.
13. *Петранівський В. Л.* Туристичне краєзнавство : навч. посіб. / В. Л. Петранівський, М. Й. Рутинський; [за ред. Ф. Д. Заставний]. – К. : Знання, 2006. – 575 с.
14. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні. Станом на 1 травня 2002р. : Зб. нормативних актів / Київ. ун-т туризму, економіки і права; під заг. ред. В.К.Федорченка. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 640 с.
15. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму / В.К. Федорченко, В.С. Пазенок, О.А. Кручек та ін. – К.: ВП «Академія», 2013. - 368 с.
16. Туристичне країнознавство. Навчальний посібник. За ред. Семенова В.Ф. – Одеса: Атлант, 2010. – 340 с.
17. Основи туристичного бізнесу: навч. посібник /Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. - К.: ЦНЛ, 2004.- 272 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/c4e993025dfd3d5fe60cfa6f260659fe.pdf>
18. *Петрик Н.А., Олексійчук Т.В.* Етнічний туризм: зміст, особливості та форми // Наукові записки Вінницького педуніверситету. Сер. Географія. – 2010.- Вип. 20. – С. 210-214.
19. *Рожнова В., Терес Н.* Проблеми і перспективи розвитку етнотуризму: український та зарубіжний досвід // Етнічна історія народів Європи. – 2013.- Вип. 39.- С. 35-44.
20. Туристичне країнознавство. Навчальний посібник. За ред. Семенова В.Ф. – Одеса: Атлант, 2010. – 340 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2010/1/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf>
21. *Федорченко В. К.* Історія туризму в Україні : навч. посіб. // В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова. – К. : Вища школа, 2002. – 339 с.

Додаткова:

1. Глушко М. Середнє Полісся у системі етнографічного районування України: локалізація, межі (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ ст.) / Михайло Глушко // Вісн. Львів. ун-ту. – Львів, 2008. – Вип. 43. – С. 15–33. – (Сер. «Історична»).
2. Григорієв Н. Я. Поділля: географічно-історичний нарис. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2003 – 92 .
3. Давидюк В. Етнологічний нарис Волині. За матеріалами експедиції Полісько-Волинського народознавчого центру «Волиняна – 2003». – Луцьк, 2005. – 70 с.
4. Данильченко И. Этнографические сведения о Подольской губернии. – Каменец-Подольск, 1869 – 56 с.
5. *Етнокультура Рівненського Полісся* / В.Ковальчук (упоряд). – Рівне: «ПП ДМ», 2009. 378 с.:з іл., нот.
6. *Етнокультурна спадщина Полісся* / В.Ковальчук (упоряд). – Вип.V. Рівне: Перспектива, 2004. – 256 с. с.:іл., ноти.
7. *Етнокультурна спадщина Полісся* / В.Ковальчук (упоряд). – Вип.VI. Рівне: Перспектива, 2005. – 200 с.:іл., ноти.
8. *Етнокультурна спадщина Полісся* / В.Ковальчук (упоряд). – Вип.VII. Рівне: Перспектива, 2006. – 304 с.:іл., ноти.
9. *Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся: матеріали комплексних наукових експедицій Рівненського фольклорно-етнографічного товариства* / В.Ковальчук (упоряд). – Вип.I. Рівне: Волинські обереги, 2001. – 112 с.
10. *Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся* / В.Ковальчук (упоряд). – Вип.II. Рівне: Перспектива, 2002. – 120 с.
11. *Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся* / В.Ковальчук (упоряд). – Вип.III. Рівне: Перспектива, 2003. – 136 с.
12. *Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся* / В.Ковальчук (упоряд). – Вип.IV. Рівне: Перспектива, 2003. – 256 с.:іл., ноти.
13. Заповідники і національні природні парки України. – К. : Вища школа, 1999. – 346 с.
14. Ігнатенко І.«Фігури» та оброчні хрести у духовній культурі українців Полісся (на польових етнографічних матеріалах) // Етнічна історія народів Європи: Зб. наук. пр.: – К., 2009. – Вип. № 30. – С. 39-44.
15. Курортні ресурси України / під ред. проф. М. В. Лободи. – К. : Укрпрофоздоровниця, 1999. – 232 с.
16. Малина В. Кам'яні хрести в Україні ХVІІІ–ХХ ст.: онтологія, типологія, символіка, функція. – Миколаїв, 2009. — 864 с.: іл.
17. Моздир М. Українська народна меморіальна скульптура. – К., 1996. – 130 с.
18. Мельничук Л.С. Гончарство Поділля в 2-й половині ХІХ – ХХ ст.: історико-етнографічне дослідження. – Київ: Унісерв, 2004. – 349 с.
19. Рожко В. Є. Українське православне церковне мистецтво Волині (ІХ – ХХ ст.). Історично-краєзнавчий нарис. – Луцьк, 2006. – 400 с.
20. Нагорнюк О. Вузькоколійка: 106 кілометрів Полісся. – Рівне, 2008. – 60 с.
21. *Полісся України: Матеріали історико-етнографічного дослідження.* / Відп. ред. С. Павлюк, М. Глушко. – Львів, 1997. – Вип. 1: Київське Полісся. – 1994. – 356 с.
22. *Полісся України: Матеріали історико-етнографічного дослідження.* / Відп. ред. С. Павлюк, М. Глушко. – Львів: 1999. – Вип. 2: Овруччина. – 1995. — 373 с.
23. *Полісся України: Матеріали історико-етнографічного дослідження.* / Відп. ред. С. Павлюк, Р. Омеляшко. – Львів, 2003. – Вип. 3: У межиріччя Ужа і Тетерева. – 1996. — 338 с.
24. *Скелі і печери в історії та культурі стародавнього населення України* : Зб. тез, повідомлень та доповідей наук. конф. – Львів, 1995. – 254 с.

25. Царик Л. П. Природні рекреаційні ресурси : методи оцінки й аналізу / Л. П. Царик, Г. В. Чернюк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001.
26. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: Монографія / В.К. Федорченко. - К.: Видав.Дім "Слово", 2004. - 472 с.
27. Юсов С. Нарочитні кам'яні хрести (до проблеми типологічних груп в українській хрестології) // Етнічна історія народів Європи: Зб. наук. праць. – К., 1999. – С. 151–153.